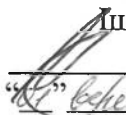

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Факультет філології
Кафедра української філології та міжкультурної комунікації

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Перший проректор
Іщенко Н.М.

2021 року

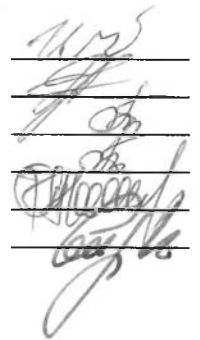
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

РИТОРИКА

Спеціальність 193 «Геодезія та землеустрій»

Розробник
Завідувач кафедри розробника
В.о. завідувача кафедри спеціальності
Гарант освітньої програми
В.о. декана факультету економічних наук
Начальник НМВ

Харчук О.В.
Шестопалова Т.П.
Смирнова С.М.
Смирнова С.М.
Белінська С.М.
Шкірчак С.І.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Найменування дисципліни	Риторика	
Галузь знань	19 «Архітектура та будівництво»	
Спеціальність	193 «Геодезія та землеустрій»	
Спеціалізація (якщо є)	-	
Освітня програма	Освітньо-професійна програма «Геодезія та землеустрій»	
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)	
Статус дисципліни	Вибіркова	
Курс навчання	III	
Навчальний рік	2021-2022	
Номер(и) семестру:	Денна форма	Заочна форма
	6	-
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	3,5 кредити / 105годин	
Структура курсу: – лекції – семінарські заняття (практичні, лабораторні, півгрупові) – годин самостійної роботи студентів	Денна форма	Заочна форма
	18 год.	-
	18 год.	-
	69 год.	-
Відсоток аудиторного навантаження	34 %	-
Мова викладання	українська	
Форма проміжного контролю (якщо є)		
Форма підсумкового контролю	залік	

2. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни

Мета дисципліни: розглянути особливості побудови текстів відповідно до норм української літературної мови та законів спілкування, різних типів публічних виступів й ефективного побутового спілкування.

Зазначена мета передбачає реалізацію низки **завдань**:

- 1) надання студентам інформації про стан сучасної риторики;
- 2) формування у студентів уявлень про значення мови як інструмента організації будь-якої людської діяльності;
- 3) передача знань про практичну роль мови у створенні оптимальних форм суспільних взаємодій;
- 4) формування власного мовлення студентів як засобу й способу вираження особистості, знаряддя спілкування та навчання.

Предметом курсу є загальні закономірності мовної поведінки, які виявляються в різних ситуаціях спілкування; публічний виступ в процесі комунікації.

Об'єкт курсу становлять: 1) усні та письмові форми мовленнєвої діяльності, 2) публічний виступ, 3) ораторські промови.

Місце дисципліни в структурно-логічній схемі підготовки бакалаврів: вивчення дисципліни «Риторика» входить до вибіркової частини циклу професійно-практичної підготовки навчального плану освітньої програми «Геодезія та землеустрій» спеціальності 193 «Геодезія та землеустрій» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

У процесі вивчення розглядаються загальні питання класичної риторики, а також особливості зародження і становлення риторики як науки, мистецтва красномовства та навчальної дисципліни; розкриваються закономірності розвитку риторики; подаються системні знання про сучасну риторику як науку; виявляється значення риторики у культурному доробку людства; відбувається знайомство із сучасною теорією та практикою риторики.

Вивчення дисципліни «Риторика» в процесі підготовки бакалаврів) ґрунтується на знаннях, набутих студентами при вивченні дисциплін «Українська мова (за професійним спрямуванням)», «Історія та культура України».

За результатами засвоєння курсу здобувач вищої освіти:

має знати:

- загальні положення та термінологічний апарат риторики;
- особливості жанрів і видів красномовства;
- засади нейролінгвістичного програмування;
- риторичні тропи й фігури.

має вміти:

- укладати тексти промов різних жанрів;
- виголошувати промови перед аудиторією;
- ідентифікувати в чужому та власному мовленні риторичні тропи й фігури;
- свідомо застосовувати Body language;
- аналізувати чужі публічні виступи відповідно до риторичних вимог.

Компетентності та програмні результати навчання

Загальні компетентності:

ЗК 1 Здатність вчитися і бути сучасно освіченим, усвідомлювати можливість навчання впродовж життя

ЗК 6 Здатність до міжособистісної взаємодії

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК 09 Здатність здійснювати професійну діяльність у сфері геодезії та землеустрою з урахуванням вимог професійної і цивільної безпеки, охорони праці, соціальних, екологічних, етичних, економічних аспектів

Програмні результати навчання:

РН 5 Застосовувати концептуальні знання суспільних, природничих, фізико-математичних і соціально-економічних наук при виконанні завдань геодезії та землеустрою, в т.ч. з урахуванням вимог професійної та цивільної безпеки, охорони праці.

3. Програма навчальної дисципліни

Теми	Лекції	Практичні (семінарські, півгрупові)	Самостійна робота	Загальна кількість годин
Тема 1. Риторика як наука і навчальна дисципліна. Історія риторики.	2	2	6	10
Тема 2. Розділи класичної риторики.	2	2	6	10
Тема 3. Жанри, види й роди красномовства.	2	2	9	13
Тема 4. Цільові настанови промови. Типи мовлення.	2	2	8	12
Тема 5. Образ оратора. Образ аудиторії. Риторичний ідеал.	2	2	8	12
Тема 6. Еристика – мистецтво полеміки.	2	2	8	12
Тема 7. Елокуція. Риторичні тропи та фігури.	2	2	8	12
Тема 8. Нейролінгвістичне програмування.	2	2	7	11
Тема 9. Неориторика.	2	2	9	13
Всього за курсом	18	18	69	105

4. Зміст навчальної дисципліни

4.1. Лекційні заняття

№	Тема заняття / план
1	Тема 1. Риторика як наука і навчальна дисципліна. Історія риторики. Загальний огляд історії розвитку красномовства. 1.1. Передумови появи красномовства в Давній Греції. Принцип змагальності. 1.2. Судове красномовство й усне художнє слово як джерела появи риторики. 1.3. Софісти. 1.4. Передумови появи давньоримського красномовства. 1.5. Риторика доби Середньовіччя. 1.6. Християнська риторика.
2	Тема 2. Розділи класичної риторики 1.1. Інвенція. 1.2. Диспозиція. 1.3. Елокуція. 1.4. Акція. 1.5. Меморія.
3	Тема 3. Жанри, види й роди красномовства. 3.1. Судове красномовство. 3.2. Академічне красномовство. 3.3. Політичне красномовство. 3.4. Суспільно-побутове красномовство. 3.5. Церковне красномовство. 3.6. Рекламне красномовство.

4	Тема 4. Цільові настанови промови. Типи мовлення. 4.1. Ритуальне мовлення. 4.2. Провокаційне мовлення. 4.3. Імперативне мовлення.
5	Тема 5. Образ оратора. Образ аудиторії. Риторичний ідеал.
6	Тема 6. Еристика – мистецтво полеміки. 6.1. Способи доведення. 6.2. Способи спростування. 6.3. «Третя сторона» як союзник і супротивник оратора. 6.4. Софізми. Риторичні хитрощі.
7	Тема 7. Елокуція. Риторичні тропи та фігури. 7.1. Паралогіка. 7.2. Власне тропи. Невласне тропи. 7.3. Риторичні фігури.
8	Тема 8. Нейролінгвістичне програмування. 8.1. Типи репрезентативних систем. 8.2. Вербальна техніка аналізу співрозмовника. 8.3. Невербальні техніки аналізу співрозмовника.
9	Тема 9. Неориторика. Стан і перспективи сучасної риторики.

4.2. Плани практичних занять

№ з/п	Тема заняття, план
1	Риторика як мистецтво і наука. Інвенція. 1. Значення риторики та її місце серед інших наук. 2. Зв'язок риторики з логікою. 3. Інвенція – „винайдення думок”.
2	Диспозиція. 1. Диспозиція – другий розділ класичної риторики. 2. Типи композицій промов („ab ovo” та „in medias res”). 3. Три типи матеріалу: енциклопедичний, емпіричний, компаративний.
3	Елокуція. 1. Елокуція – третій розділ класичної риторики. 2. Паралогіка. Теорія фігур. 3. Тропи й фігури в риторичі.
4	Дискусія. 1. Діалектична та еристична суперечки. 2. Аргументація. 3. Прийоми та правила спростування. 4. Софізми, або риторичні хитрощі.
5	Нейролінгвістичне програмування. 1. Три різновиди репрезентативних систем. 2. Вербальна техніка аналізу співрозмовника. 3. Закон моделювання аудиторії.
6	Промова на суспільно-політичну тему. 1. Суспільно-політичне красномовство як риторичний жанр. Його особливості. 2. Види суспільно-політичного красномовства.
7	Види соціально-побутового красномовства. 1. Особливості соціально-побутового красномовства. 2. Види соціально-побутового красномовства. Їх композиційні

	особливості. 3. Промова на морально-етичну тему. 1. Риторична категорія етосу. 2. Особливості промов на морально-етичну тему.
8	Судове красномовство. 1. Особливості судової промови як жанру риторики. 2. Логос, етос, пафос як засоби переконання. 3. Способи доведення й спростування.
9	Неориторика. Стан і перспективи сучасної риторики.

Зразок практичного заняття.

Практичне заняття №1

Риторика як мистецтво і наука. Інвенція.

1. Значення риторики та її місце серед інших наук.
 2. Зв'язок риторики з логікою.
 3. Інвенція – „винайдення думок”.
 4. Риторика як теорія ораторського мистецтва.
 5. Своєрідність риторики як науки і мистецтва.
 6. Основні поняття і розділи класичної риторики.
 7. Зв'язок риторики з іншими науками.
 8. Риторична особистість.
1. Дайте визначення поняттям: «аудиторія», «риторична формула», «комунікація», «красномовство», «етика», «культура спілкування», «промова».
 2. Поясніть за допомогою прикладів із сучасного життя вислів Арістотеля: «Ми слухаємо не промову, а людину, яка говорить».
 3. Прочитайте думку Ф. Прокоповича з праці «Про риторичне мистецтво» і доведіть її актуальність у наш час.
...він [оратор] турбується і проводить найважливіші справи на форумі, в судах, курії, церквах. Він розкриває і переслідує злочини, дискутує про чесноти і достоїнства, викриває таємниці природи, нарікає на нестійкість долі, говорить про виникнення та загибель царств і про суєтну мінливість речей, ставить перед очі подвиги героїв і царів, величаво прикрашає мужів, що здобули славу, тлумачить священні справи трисвятого і найбільшого Бога, виголошує похвали, викладає народові накази і закони. Одним словом, все, що тільки є у природі речей, може бути предметом [промов] оратора...
 4. Як ви розумієте вислів Л. Масенко з роботи «Мова і свідомість»: «...державотворчий процес потребує певної міфологізації масової свідомості, активізації патріотичних почуттів, застосування у пропаганді державних цінностей високої риторики?»
 5. Перекладіть українською уривок з оповідання А. Чехова «Хорошая новость» і висловіть думку про роль ораторства у сучасному світі.
И в древности, и в новейшее время ораторство было одним из сильнейших рычагов культуры. Немыслимо, чтобы проповедник новой религии не был в то же время и увлекательным оратором. Все лучшие государственные люди в эпоху процветания государств, лучшие философы, поэты, реформаторы были в то же время и лучшими ораторами. «Цветами» красноречия был усыпан путь ко всякой карьере, и искусство говорить считалось обязательным. Быть может, и мы когда-нибудь дождемся, что наши юристы, профессора и вообще должностные лица,

обязанные по службе говорят не только учено, но и вразумительно и красиво, не станут оправдываться тем, что они «не умеют» говорить. В сущности ведь для интеллигентного человека дурно говорить должно бы считаться таким же неприличием, как не уметь читать и писать, и в деле образования и воспитания – обучение красноречию следовало бы считать неизбежным.

6. Запишіть афоризми, приказки та прислів'я про культуру мови і спілкування та прокоментуйте їх.

7. Підготувати виступ до 5 хвилин з теми:

- Як ефективно навчитися самоорганізації?
- Як позбутися шкідливої звички?
- Як вибрати якісну продукцію?
- Як приготувати гарячі бутерброди?
- Як навчитися плавати?
- Як розпізнати злодія?
- Як надати допомогу в екстремальній ситуації?

4.3. Самостійна робота

Перелік питань до обговорення

1. Що вивчає дискурсивна риторика?
2. Що таке дискурс?
3. Дати визначення понять *мета, концепція, текст промови, реакція слухача*.
4. Що вивчає інвенція?
5. Що вивчає диспозиція?
6. Що вивчає елокуція?
7. Що вивчає меморія?
8. Що вивчає акція?
9. Розкрийте зміст трьох категорій риторики: логосу, етосу, пафосу.
10. Що таке риторичне градування?
11. Який тип матеріалу в промові називається емпіричним?
12. Який тип матеріалу в промові називається енциклопедичним?
13. Який тип матеріалу в промові називається компаративним?
14. Що становить собою хронологічний метод викладу матеріалу?
15. Який метод викладу матеріалу називається сюжетним?
16. Що в риториці розуміють під терміном *інтрига*?
17. Яка композиція промови називається універсальною?
18. Яка заключна частина промови має назву „елегантний фінал промови”?
19. Яка заключна частина промови має назву „доцільний фінал”?
20. Що таке асоціація?
21. Що таке вільний асоціативний експеримент?
22. Які асоціації називаються синтагматичними?
23. Які асоціації називаються парадигматичними?
24. Що таке непряма тактика мовленнєвого впливу?
25. Який розділ риторики вивчає теорію фігур?
26. Дати визначення терміна *фігура*.
27. Дати визначення терміна *троп*.
28. Що таке *паралогіка*?
29. Як розглядають у риториці проблему *першотропа*?
30. Як розподіляються тропи відповідно до критерію істинності?
31. Як розподіляються тропи відповідно до критерію щирості?
32. Які тропи мають назву *власне тропи*? Назвіть їх.

33. Які тропи мають назву невласне тропи? Назвіть їх.
34. Як розрізняються діалектична та еристична суперечки?
35. Дати визначення понять *пропонент; опонент; аудиторія*.
36. Яка відмінність між такими різновидами суперечки, як *дискусія, полеміка, диспут, дебати*?
37. Що в риториці називають аргументацією?
38. Що таке теза промови?
39. Що таке антиномія?
40. Яким чином будується доказ „до очевидного”?
41. Яким чином будуються докази „до логосу”?
42. Яким чином будується дефініційний доказ?
43. Яким чином будуються докази „до пафосу”?
44. Яким чином будуються докази „до етосу”?
45. Кого або що називають у риториці терміном „третя сторона”?
46. Яким чином будуються докази „до довіри”; докази „до недовіри”?
47. Що називають риторичними хитрощами?
48. Як визначити, якою є експресивна цільова установка промови?
49. Що в риториці називають терміном *десемантизація тексту*?
50. Що таке емоційна провокація?
51. Які види ритуальних промов ви знаєте?
52. Який тип мовлення називають провокаційним?
53. Що таке лінгвістичні універсалії?
54. Які чотири моделі питань ви можете назвати? Наведіть приклади.
55. Які ви знаєте прийоми провокаційного мовлення?
56. Який тип мовлення називається імперативним?
57. Яка промова називається в риториці ліберальною?
58. Які вербальні техніки аналізу співрозмовника ви знаєте?
59. Які невербальні техніки аналізу співрозмовника ви знаєте?
60. Які жанри та види риторичних промов вам відомі. Розкажіть про композиційні особливості кожного з цих різновидів.

Теми перезентацій та доповідей

Перш ніж остаточно вибрати певну тему, варто перевірити, чи достатньо літератури з цього питання. Якщо студент хоче змінити формулювання теми, це потрібно узгодити з викладачем.

Користуючись інтернет-джерелами, необхідно критично ставитися до інформації та перевіряти її за кількома різними сайтами. У підготовці промови не бажано користуватися даними з Вікіпедії, оскільки у світі вона не має статусу надійного джерела наукової інформації.

При підготовці до презентації повідомлення варто продумати візуальний супровід (таблиці, рисунки, презентація в PowerPoint тощо) та роздатковий матеріал для слухачів.

1. Виникнення риторики в Давній Греції. Логографи і софісти.
2. Виникнення риторики та формування її як науки в стародавній Греції.
3. Демосфен як найвидатніший грецький оратор.
4. Розвиток красномовства в Стародавньому Римі.
5. Цицерон як найвидатніший римський оратор.
6. Ораторська культура Візантії, її мовленнєве багатство.
7. Іоан Золотовустий як найвидатніший візантійський проповідник.
8. Ораторство у Західній Європі в епоху Середньовіччя.

9. Внесок Августина та Григорія Двоєслова в розвиток елоквенції.
10. Історичні шляхи українського риторичного слова.
11. Визначні пам'ятки риторичної літератури Київської Русі.
12. Жанр «слова» та його функції в літературі київського часу.
13. Риторика в післяренесансну епоху. Результати секуляризації культури.
14. Проблема ораторського таланту й необхідність підготовки промовця.
15. Роль красномовства в суспільстві.
16. Значення риторики для обраної вами професії.
17. Основні види і жанри красномовства.
18. Академічне красномовство.
19. Політичне красномовство. Основні жанри політичного красномовства.
20. Основні жанри суспільно-побутового красномовства та риси, що їх об'єднує.
21. Логічна культура оратора.
22. Вимоги логіки до різних етапів роботи над промовою.
23. Будова та вимоги до промови.
24. Закони риторики.
25. Естетичні основи риторики.
26. Складові мовленнєвої культури оратора.
27. Вимоги до культури мовлення оратора.
28. Стадії публічного виступу.

Критерії оцінювання та засоби діагностики
підготовки презентації та доповіді

- оцінка “відмінно” — студент повно і всебічно розкриває тему, винесену на самостійне опрацювання, вільно оперує поняттями і термінологією, виявляє глибокі знання джерел, має власний погляд з приводу актуальності теми і може це аргументувати;
- оцінка “добре” — загалом рівень знань відповідає викладеному вище, але мають місце деякі упущення при виконанні завдань, винесених на самостійне опрацювання, обґрунтування неточні, недостатньо висвітлені;
- оцінка “задовільно” — студент розкриває тему в загальних рисах, винесену на самостійне опрацювання, розуміє її суть, намагається робити висновки, але при цьому припускається грубих помилок, матеріал викладає нелогічно та не послудовно;
- оцінка “незадовільно” — студент не в змозі розкрити тему, не розуміє її сутності, не може зробити висновки, а тому відповідь неправильна.

Розподіл балів за результатами оцінювання
підготовки презентації та доповіді

Критерії оцінювання	Бали
Демонструє знання за обраною темою, логічно викладає матеріал, проявляє творчу розумову діяльність	1
Аргументує відповіді на питання, наводить приклади, аналізує ситуації, посилаючись на джерела інформації.	2
Формує власну думку і робить обґрунтовані висновки за обраною темою.	2
Разом:	5

Приклад ситуативних вправ (кейсів)

1. Напишіть коротку промову на тему: “Мій перший публічний виступ”, використовуючи наступні тропи та фігури: синекдоха, амфіболия, синтаксичний паралелізм, еліпс, апасіопеза, паралепсис, аномінація, градація (клімакс). Радимо спочатку створити “сухий ” логічний текст, а потім "оздобити” його за рахунок згаданих прийомів.
2. Проаналізуйте у письмовій формі Ваш досвід комунікативного спілкування із роботодавцями під час відкритих зустрічей, екскурсій, гостьових занять у парку та в аудиторії.
3. Складіть аргументовану відповідь з переконанням замовника отримати саме Вашу послугу на підприємстві на виконання топографо-геодезичних та картографічних робіт. До уваги слід взяти переконливий стиль ведення розмови.

5. Матеріально-технічне та методичне забезпечення

Методичне забезпечення:

1. Конспект лекцій з курсу
2. Теми до підготовки презентацій та доповідей
3. Пакет тестових завдань
4. Питання для обговорення на практичних заняттях
5. Завдання до контрольної роботи
6. Пакет залікових білетів
7. Рекомендована базова і додаткова література з курсу

Матеріально-технічне забезпечення:

Проекційне мультимедійне обладнання (проектор, екран, ноутбук/комп'ютер);
Доступ до мережі Internet, точка доступу Wi-Fi;
OS: Windows, Android, iOS;
Browsers: Chrome / Opera / Mozilla Firefox / MS Edge;
Програмне забезпечення: Word, PowerPoint; Skype, Zoom, Google Meet;
Гаджети для запису і відтворення аудіо- та відео-файлів (ноутбук, планшет, смартфон, камера, мікрофон, навушники, диктофон, портативний MP3/MP4 плеєр, портативна колонка, CD/DVD програвач);
Електронні словники, Академічний тлумачний словник української мови sum.in.ua, Український лінгвістичний портал <https://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>, Український мовно-інформаційний фонд НАН України відділ інформатики <https://www.facebook.com/ulif.org.ua/>);
Тренінгова аудиторія (дошка, фліпчарт, комплект канцелярського приладдя для творчості: маркери, олівці, стікери, кольоровий папір, клей, ватман, блокнот для фліпчарту
Система електронного навчання Moodle 3.9

6. Форми і методи контролю успішності студентів

Основними **формами навчання** є лекційні та групові заняття, які передбачають оволодіння системою теоретичних знань та практичних професійних умінь та навичок з навчальної дисципліни.

Основними **методами навчання** є:

- **інформаційно-рецептивний**, під час якого студенти одержують знання на лекції, сприймають і осмислюють факти, оцінки, висновки і залишаються в рамках репродуктивного (відтворюючого) мислення;

- **метод проблемного викладу**, під час якого викладач до викладу матеріалу ставить проблему, формулює пізнавальне завдання, що передбачає розв'язання вправ, ситуативних завдань, підготовки презентації та доповіді;

- **аналітичний** метод, який передбачає аналіз матеріалу, постановки проблем і завдань під час виконання студентом аналітичної роботи, підготовки презентації;

- **бесіда**, що передбачає обговорення дискусійних питань;

- **контрольна робота** – є засобом діагностики знань студентів, призначений для самоконтролю та перевірки знань здобувачів.

7. Поточний та підсумковий контроль (залік)

7.1. Приклад поточного тестового контролю

- 1. Яка модель диспозиції має назву “in medias res”?**
 - А. Лінійний виклад матеріалу
 - Б. Виклад матеріалу грецькою мовою
 - В. Хронологічний виклад матеріалу
 - Г. Фабулярний виклад (групування фактів)
- 2. Перекладіть українською мовою назву однієї з частин риторики – Exercitum.**
 - А. Виголошення промови
 - Б. Прикрашення думок
 - В. Винайдення думок
 - Г. Розташування думок
- 3. За визначенням Лібанія, мімесіс – це:**
 - А. Цитування та читання напам'ять
 - Б. Популярний виклад матеріалу
 - В. Тренування у публічному виголошенні промов
 - Г. Наслідування давніх класичних традицій
- 4. Заключення, що ставить промову в перспективу чи вводить фон для кращого його розуміння, називається:**
 - А. Підсумкове
 - Б. Типологізуюче заклучення
 - В. Апелююче
 - Г. Розважальне
- 5. Кому належить цей вислів: «Риторика – мистецтво відповідне до діалектики, тому що обидві вони торкаються таких предметів, знайомство з якими може певною мірою вважатися спільним надбанням усіх і кожного...»?**
 - А. Ломоносову
 - Б. Платону
 - В. Аристотелю
 - Г. Ларошфукові
- 6. Що символічно називає корене дерева-риторики Г. Сагач?**
 - А. Основні питання виступу
 - Б. Тему виступу
 - В. Причину, що спонукала до виступу
 - Г. Мовні засоби

7. Хто з видатних ораторів Стародавньої Греції зумів подолати свої фізичні вади?
- А. Демосфен
 - Б. Лісій
 - В. Ісократ
 - Г. Сократ
8. Як називається закон логіки, який говорить: «Усне положення вважається достовірним, лише якщо воно доведено»?
- А. Закон тотожності
 - Б. Закон виключеного третього
 - В. Закон потиріччя
 - Г. Закон достатньої підстави
9. Кого у Стародавній Греції називали логографом?
- А. Того, хто писав судові промови на замовлення
 - Б. Того, хто писав любовні листи на замовлення
 - В. Того, хто розписував стіни домів на замовлення
 - Г. Того, хто гарно писав вірші на замовлення
10. Кого Демосфен використовував у якості “третьої сторони” під час промов?
- А. Тиранів
 - Б. Богів
 - В. Ворогів
 - Г. Друзів
11. До якого типу відношень між іменами належить відношення між поняттями *мовознавство* та *лінгвістика*?
- А. Підпорядкованість
 - Б. Перетин
 - В. Рівнозначність
 - Г. Виключення
12. Як називається закон риторики, що визначається як “системне вивчення майбутньої аудиторії”?
- А. Закон моделювання аудиторії
 - Б. Стратегічний закон
 - В. Закон евристичної комунікації
 - Г. Концептуальний закон
13. Паралогіка – це
- А. “Дзеркальне відображення” логіки
 - Б. “Близнюк” логіки
 - В. Заперечення логіки як науки
 - Г. Пересування предметів поглядом
14. Який вид красномовства має таке визначення: “вид красномовства, що вивчає правила побудови церковної проповіді”?
- А. Соціально-політичний вид
 - Б. Академічний вид
 - В. Соціально-побутовий вид
 - Г. Гомілетика
15. Найяскравішим представником якого жанру красномовства вважається Ломоносов?
- А. Судове красномовство
 - Б. Академічне красномовство
 - В. Гомілетика
 - Г. Епідейктичне красномовство
16. За визначенням Лібанія, розвиток філософського положення називалася:

- А. Дієгема
- Б. Хрія
- В. Сентенція
- Г. Монодія

17. Який троп перекладається як “пом’якшення”?

- А. Гіпербола
- Б. Алюзія
- В. Евфемізм
- Г. Метафора

18. Визначте, як називається поданий троп – “яскравий доказ”?

- А. Алєгорія
- Б. Метонімія
- В. Синєкдоха
- Г. Епітет

19. Який це вид метафори – “я вийшов із себе та увійшов у автобус”?

- А. Метафора-формула
- Б. Реалізована метафора
- В. Синєкдоха
- Г. Епітет

20. Як називається троп, що ґрунтується на “трі величинами”?

- А. Метонімія
- Б. Метафора
- В. Синєкдоха
- Г. Гіпербола

7.2. Перелік питань для підсумкового контролю

Підсумкова форма контролю (залік). Форму проведення заліку зумовлено творчим і практичним характером навчального курсу. Контроль теоретичних знань відбувається у формі письмового тестового завдання. Контроль практичних вмінь і навичок перевіряється у такий спосіб: виголошення залікової промови (на задану суспільно-політичну або морально-етичну тему).

1. Предмет, головні категорії й поняття риторики. Зв’язок риторики з іншими науками.
2. Риторика як теорія ораторського мистецтва і одна з найдавніших наук.
3. Риторика в культурно-історичній ретроспективі.
4. Риторика Давньої Греції.
5. Арістотель і його «Риторика» як фундаментальне дослідження риторичної теорії й практики.
6. Риторичне мистецтво у Давньому Римі.
7. Цицерон і його теоретичні твори з риторики.
8. Риторика в епоху Середньовіччя і Ренесансу.
9. Витоки давньоукраїнського красномовства у Київській Русі.
10. Урочиста проповідь митрополита Іларіона «Слово про закон і благодать».
11. «Повчання» Володимира Мономаха.
12. Кирил Туровський як один із найвизначніших проповідників-ораторів XII ст.
13. «Слово про Ігорів похід» як зразок риторичної літератури.
14. Києво-Могилянська академія і її роль у становленні української риторичної школи.
15. Риторика в Україні в XIX – поч. XX ст.: К. Зеле-нецький, М. Драгоманов, М. Міхновський, С.Єфремов.
16. Риторика в Україні в XIX – поч. XX ст.: І. Франко, М. Грушевський.

17. Риторична хвиля у 20-х рр. ХХ ст.
18. Відродження риторики у незалежній Україні.
19. Роди красномовства.
20. Жанри публічного мовлення.
21. Культура ораторського мовлення.
22. Типи промов.
23. Методика та етапи підготовки промови.
24. Структура ораторського твору. Логічні та емоційні засади промови.
25. Елементи художності та літературні прийоми в мові оратора.
26. Прийоми розвитку пам'яті. Взаємодія оратора і слухача.
27. Елокуція у складі риторики.
28. Фігури та тропи. Усна комунікація в сучасних формах, актуальних темах і типових ситуаціях.
29. Усне спілкування в журналістській діяльності. Взаємодія з аудиторією.
30. Аналіз аргументації. Правила ведення суперечок. Прийоми впливу в суперечці.

8. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

№ з/п	Вид діяльності (завдання)	Максимальна кількість балів
1	<i>Практичні заняття</i>	51
1.1.	Конспект-відповідь до плану практичного заняття	1x17
1.2.	Письмові відповіді на відкриті проблемні питання практичного заняття	1x17
1.3.	Виконання ситуативних вправ і завдань	1x17
2	<i>Контрольна робота</i>	20
3	<i>Залік</i>	30
3.1	Теоретичні питання	10
3.2	Практичні завдання	20
	Усього	100

8.1. Оцінювання якості підготовки до практичних занять

- а) оцінка «відмінно» (3 бали) виставляється студентові, якщо він:
- у повному обсязі (на 100%) підготував практичне заняття, по суті й за змістом розкрив поставлену перед ним проблему;
 - дав розгорнуту логічну відповідь на контрольне (-і) питання, при цьому під час підготовки використав додаткову літературу;
 - правильно (без помилок) виконав завдання, обґрунтувавши хід власних думок;
- б) оцінка «добре» (2 бали) виставляється студентові, якщо він:
- підготував 75% практичного заняття, по суті й за змістом розкрив поставлену перед ним проблему, але при цьому допустив неточності у формулюванні визначень, понять і явищ;
 - дав розгорнуту логічну відповідь на контрольне (-і) питання, при цьому під час підготовки добре ознайомився з конспектом, але не користувався додатковою літературою;
 - правильно, в цілому, виконав вправу чи завдання, допустивши 1-2 помилки, проте обґрунтувавши хід власних думок;
- в) оцінка «задовільно» (1 бал) виставляється студентові, якщо він:

- підготував 50% практичного заняття, загалом розкрив поставлену перед ним проблему, але під час відповіді допустив низку помилок або пропустив важливі факти, або не зміг пояснити сутність того чи іншого явища;
 - дав неповну (часткову) відповідь на контрольне (-і) питання, що потребувало суттєвих доповнень чи коментарів збоку викладача чи інших студентів, при цьому під час підготовки не використав додаткової літератури, погано ознайомився з конспектом;
 - виконав вправу чи завдання зі значною кількістю помилок або неточностей, не зміг обґрунтувати (або частково обґрунтував) хід власних думок;
- г) оцінка «незадовільно» (0 балів) виставляється студентові, якщо він:
- підготував практичне заняття в обсязі, меншому за 50%, по суті й за змістом не розкрив поставленої перед ним проблеми або відмовився відповідати;
 - дав неправильну (нелогічну) відповідь на контрольне (-і) питання, при цьому під час підготовки не використав додаткової літератури або відмовився відповідати;
 - неправильно (зі значною кількістю помилок чи неточностей) виконав вправу чи завдання, не зміг пояснити хід виконання або зовсім не виконав вправи чи завдання.

8.2.Оцінювання індивідуальної самостійної роботи

- а) оцінка «відмінно» (10 балів) виставляється студентові, якщо:
- роботу оформлено технічно грамотно відповідно до поставлених вимог;
 - текст роботи відповідає чинним нормам сучасної української літературної мови;
 - зміст роботи відповідає темі; проблему розкрито повно, точно й логічно;
 - явища, поняття й терміни проілюстровано прикладами;
 - правильно й точно наведено цитати;
 - роботу здано на перевірку викладачеві в установленний термін;
- б) оцінка «добре» (4–5 балів) виставляється студентові, якщо:
- оформлено технічно грамотно роботу відповідно до поставлених вимог, але допущено незначну кількість технічних помилок;
 - текст роботи загалом відповідає чинним нормам сучасної української літературної мови, але наявні в незначній кількості мовленнєві помилки (не більше ніж 3 в усій роботі);
 - зміст роботи відповідає темі, проблему розкрито повністю, але при цьому наявні незначні неточності;
 - явища, поняття й терміни проілюстровано прикладами, але в окремих випадках вони відсутні;
 - роботу здано на перевірку викладачеві в установленний термін;
- в) оцінка «задовільно» (2–3 бали) виставляється студентові, якщо:
- оформлено загалом технічно грамотно роботу відповідно до поставлених вимог, але допущено низку грубих технічних помилок (не більше як 5);
 - текст роботи загалом відповідає чинним нормам сучасної української літературної мови, але наявні у значній кількості мовленнєві помилки (не більше як 6 в усій роботі);
 - зміст роботи відповідає темі, але проблему розкрито неповністю, при цьому наявні значні неточності;
 - явища, поняття й терміни проілюстровано прикладами, але в більшості випадків вони відсутні;
 - у наведених цитатах дослідників, які вивчали аналізовану студентом проблему, наявні неточності або помилки;
 - роботу здано на перевірку викладачеві в установленний термін;

г) оцінка «незадовільно» (0–1 бал) виставляється студентові, якщо:

- роботу здано на перевірку викладачеві пізніше встановленого терміну;
- роботу списано;
- робота не відповідає вимогам щодо технічного оформлення або в ній наявні у великій кількості технічні помилки;
- роботу написано з численними порушеннями мовних норм (від 7-ми і більше помилок);
- зміст роботи не відповідає темі;
- тему повідомлення майже не розкрито, під час викладу порушено логіку висловлювання, допущено грубі фактичні помилки;
- явища, поняття й терміни не проілюстровано прикладами.

8.3. Оцінювання якості виконаної контрольної роботи

а) оцінка «відмінно» (25 - 30 балів) виставляється студентові, якщо:

- зміст є вичерпним, змістовним, логічним, у роботі відсутні фактичні помилки та порушення мовних норм, а терміни, явища й поняття проілюстровано прикладами;
- робота виконана без помилок відповідно до зразків-еталонів, поданих на практичних заняттях;

б) оцінка «добре» (20 балів) виставляється студентові, якщо:

- теоретична частина є повною, змістовною, логічною, проте в ній є незначні неточності, а в окремих випадках наявні мовні та мовленнєві помилки (не більше 3-х); терміни, явища й поняття загалом проілюстровано прикладами;
- практична частина виконана відповідно до зразків-еталонів, поданих на практичних заняттях, але наявні помилки (не більше 2-х);

в) оцінка «задовільно» (10 – 15 балів) виставляється студентові, якщо:

- теоретична частина є неповною, але змістовною, проте в ній є неточності, порушено логічний виклад думок, а в окремих випадках наявні мовні та мовленнєві помилки (не більше 5-х); терміни, явища й поняття загалом майже не проілюстровано прикладами;
- практична частина виконана, але порушено порядок викладу або в ньому є суттєві неточності; допущено помилки (не більше 4-х);

г) оцінка «незадовільно» (0 – 9 балів) виставляється студентові, якщо:

- теоретичний виклад поверховий (або відсутній), не відповідає змісту, є суттєві неточності, порушено логічний виклад думок, наявні мовні та мовленнєві помилки (від 6-ти та більше); терміни, явища і поняття загалом не проілюстровано прикладами;
- практична частина виконана, але порушено порядок викладу або в ньому є суттєві порушення; у завданні допущено помилки (від 5-ти і більше).

8.4. Вимоги до контрольної роботи (повідомлення, промова)

Обсяг самого тексту (без списку використаної літератури та змісту) – не менше 4 повних сторінок; поля: усі 2 см; шрифт Times New Roman, кегль 14, інтервал 1,5; текст має бути вчитаним та відформатованим (вирівняний по ширині, наявні абзаци тощо).

Структура повідомлення обов'язково повинна включати: вступ, основну частину, висновки, список використаної літератури.

Зміст: повідомлення має бути самостійною роботою студента і повинно обов'язково містити власний аналіз та порівняння інформації. Власні узагальнення та систематизацію матеріалу доцільно подавати у вигляді схем та таблиць.

На всі джерела, інформацію з яких було використано, обов'язкові посилання, які оформлюються так: [2, 5], [4, 5-25; 6, 7-8], де перша цифра – номер джерела в списку

використаної літератури, а цифра після літери с. – номери сторінок. Плагіат не допустимий!

Список використаної літератури повинен налічувати не менше 5 джерел, у тексті обов'язкові посилання на ці джерела. У списку літератури необхідно наводити повні бібліографічні дані (автор, назва, рік, місце видавництва, видавництво, кількість сторінок) згідно з правилами бібліографічного опису.

8.5. Критерії оцінювання знань під час заліку

Оцінювання знань студента під час заліку здійснюється за 30-бальною шкалою, прийнятою ЧНУ ім. Петра Могили.

25-30 балів ставиться за умов, якщо студент дав ґрунтовні відповіді на всі питання, запропоновані у заліковому білеті. Відповідь свідчить, що студент вільно володіє всім матеріалом курсу, передбаченим робочою програмою, при тому, він має не розрізненні знання окремих тем курсу, а володіє ним комплексно. Студент уміє аргументувати свою відповідь, навести необхідні докази, приклади; аналізувати запропоновані історичні ситуації, посилаючись на джерела інформації. Студент розуміє значимість отриманих знань для майбутньої професійної діяльності, підтверджуючи це конкретними прикладами. Найвища оцінка ставиться також за вміння наводити протилежні підходи до оцінки тих чи інших історичних феноменів, співставлення різних наукових позицій, уміння вести полеміку з дослідниками. Під час відповіді студент має продемонструвати не репродуктивну, а творчу розумову діяльність.

18-24 балів ставиться за умов, якщо студент викладає відповідь на кожне питання залікового білету логічно, розкриваючи основний зміст. Разом з тим, відповіді не вистачає ґрунтовності, всебічності, деякі важливі нюанси пропущені. При доборі та наведенні фактів та прикладів студент припускається незначних помилок. В той же час, студент не розуміє актуальності висвітлених питань. У висловлюванні власної думки зустрічаються певні неточності. Висновки не носять повного та логічного підсумку.

11-17 балів виставляється студенту в разі, якщо він не повністю розкрив питання залікового білету або не відповів на одне з них, що свідчить про відсутність повного комплексного засвоєння матеріалу курсу (знає лише певні теми.. Відсутня ґрунтовність у розгляді питань, порушується логіка викладу питання. Студент не вміє аналізувати матеріал, не розуміє актуальності проблеми для сьогоdnішнього дня. Аргументація відповіді слабка, вибіркова, мають місце суттєві помилки у використанні фактичного матеріалу. Висновки не відбивають суті питання або відсутні.

До 10 балів виставляється студенту в разі, коли кожне з питань залікового білету розкрито поверхово, або не розкриті зовсім. В процесі висвітлення питань допущені значні помилки, студент не знає або плутає фактичний матеріал, не здатний аналізувати основні проблеми, не демонструє творчої розумової діяльності. Власна думка і висновки відсутні.

За залік виставляється «відмінно» (якщо у підсумку за поточний, проміжний та підсумковий контроль студент набирає 90-100 балів., «добре» (якщо у підсумку студент набирає 75-89 балів., «задовільно» (якщо у підсумку студент набирає 60-74 балів., «незадовільно» (якщо у підсумку студент набирає менше 60 балів).

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи., практики)	ПМК, залік, атестація
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
67-74	D	задовільно	
60-66	E		
35-59	FX	незадовільно	не зараховано
1-34	F		

9. Список рекомендованої література

Базова

1. Колотілова Н. А. Риторика: навч. посібник. – К.: Центр учбової літератури. – 2017. – С. 9-18.
2. Онуфрієнко Г. С. Риторика: навч. посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2019. – С.11-44.
3. Вандишев В. М. Риторика: екскурс в історію вчень і понять: Навч. посібник. – К.: Кондор, 2016. – С.7-39.
4. Зубков М. Норми та культура української мови за оновленим правописом. Ділове мовлення. – К.:Арій, 2019. – 608 с.
5. Монахова Т. В. Дискурсивна риторика: Навчальний посібник. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2016. – 123 с.
6. Сагач Г. Риторика. – К.: Наукова думка, 2018. – 566 с.
7. Москвин В. П. Риторика и теория аргументации. Учебник для вузов. 3-е изд., М.: Юрайт, 2019.
8. Колотілова Н. А. Логіка і риторика: навч. посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 272 с.
9. Лісовський П. Суспільна риторика. К.: Кондор, 2018, 244 с.
10. Мацько О.М. Практична риторика: навч. посібн. К.: ВПЦ «Київський університет», 2019. 240 с.
11. Мацько Л. І., Мацько О. М. Риторика: навч. посіб-ник. – К.: Вища школа, 2018. – 311 с.
12. Нищета В. Риторика. – К.: Центр навчальної літератури, 2021. 220 с.
13. Онуфрієнко Г. С. Риторика: навч. посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2019. 625 с.

Додаткова

1. Lausberg H. Handbuch der literarischen Rhetorik, Bd 1—2, München, 2017.
2. Martin J. Antike Rhetorik. München, 2014.
3. Kennedy G.A. Classical rhetoric and its Christian and secular tradition from ancient to modern times. Chapel Hill: University of North Carolina, 2000.
4. Vickers B. In defence of rhetoric. Oxford: Oxford University Press, 208.
5. Панов М. И. Введение в риторику. М.: Российский открытый университет, 2015.
6. Пешков И. В. М. М. Бахтин: от философии поступка к риторике поступка. — М.: Лабиринт, 2016. — 176 с.
7. Рузавин Г. И. Методологические проблемы аргументации. М.: ИФРАН, 2007.
8. Салиева Л. К. Риторическая компетентность как базовая цель образования в эпоху информационной диктатуры // Alma mater. Вестник высшей школы. — 2007. — № 8. — С. 93-96.

9. Абрамович С. Д., Чікарькова М. Ю. Риторика: Навч. посібник. Львів: Світ, 2001. 240 с.
10. Вандишев В. М. Риторика: екскурс в історію вчень і понять: Навч. посібник. – К.: Кондор, 2006. 264 с.
11. Зубков М. Норми та культура української мови за оновленим правописом. Ділове мовлення. – К.: Арій, 2019. 608 с.
12. Колотілова Н. А. Риторика: Навч. посібник. К.: Центр учбової літератури. 2007. 232 с.
13. Монахова Т. В. Дискурсивна риторика: навчальний посібник. Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2006. 123 с.
14. Сагач Г. М. Риторика. К., 2000.
15. Хоменко І. В. Еристика: підручник. К.: Центр учбової літератури, 2005. 280 с.
16. Хазагеров Г. Г. Политическая риторика. М.: Никколо-Медиа, 2002.